

גנזי המלך

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת **ארבע נופות**

413

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 0732-776776 03-6777779 מופץ בכל הארץ ב-40,000 עותקים

"נְקָם נְקַמְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחַר תֶּאֱסֹף אֶל עַמִּיךָ"

כדאי למות...

מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

ופורשת כנפיה על בנה וממלאת אותי רחמים ואיני הורגו, עכשיו שמתה אמו, עשוי לפני כמו שהוא הפור וקבור". אף כך הקב"ה; קשה לפניו שקנס מיתה על משה, אמר: "כל זמן שמשה קיים, אע"פ שמכעיסין אותי ישראל ואני מבקש לאבדן, עומד משה ומשתטח לפני ומבקש עליהם רחמים, שנאמר: "סֶלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה" (במדבר' יז יט) ואומר: "וַיֹּאמֶר ה' סֶלַחְתִּי פְדָבְרְךָ" (במדבר' יד כ). "וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִיךְ לִוְלֵי מִלְּשָׁה בְּחִירוֹ" (תהלים' קו כג) עכשיו שמת מי יעמוד ויבקש עליהם רחמים?" (ילקו"ש' במדבר' לא תשפה).

ובמדרש תנחומא; 'ר' יהודה אומר: "אילו רצה משה לחיות כמה שנים, היה חי. שאמר ליה הקב"ה: "נְקָם נְקַמְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחַר תֶּאֱסֹף אֶל עַמִּיךָ" (במדבר' לא ב) תלה הקב"ה מיתתו בנקמת מדין. אלא להודיעך שבתו של משה, שלא אמר: "בשביל שאחיה, אעכב נקמת בני ישראל מן המדינים" מיד; "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הִקְלַצְוּ מֵאֲתָכֶם אַנְשִׁים לַצֵּבָא" (במדבר' לא ג) (תנחומא' מטות' ג). נפלאה מסירות המשך בעמ' 2 <<<

אלו חיים ארוכים יפים לבני אדם כבר לאבותיך הראשונים לא הטעמתי אותן טעם מות אלא גניזה יפה לך מן הכל" שנאמר: "קָרָה בְּעֵינֵי ה' הַמְּנוּחָה לְחֻסְדֵיךָ" (תהלים' קטז טו) ועדין לא נתפייס. עד שפייסו הקב"ה בשני דברים; אמר לו: "משה, אם אתה רוצה שתחיה שנים הרבה, או אלף שנים, לא יראו ישראל בשונאיהם ולא תכבש מדין לפניהם". מיד נתפש משה, אמר: "בין היום בין מחר הכל בא לידי מיתה, מוטב שיראו ישראל בשונאיהם ותכבש מדין לפניהם". וכיון שנתפש משה היה קשה לפני הקב"ה שקנס לו מיתה, מלה"ד; למלך שהיה לו בן ומכעיסו בכל שעה ונוטל החרב ואמו של הבן אוהבתו ביותר וכשהמלך כועס על בנו עומדת ופורסת כנפיה על בנה וממלאת רחמים את המלך שלא יהא הורג את בנה. לשנים, מתה אשתו של המלך והיה יושב ובוכה עליה לילה ויום, אמרו לו שריו ועבדיו: "וכי אשתך יפה מכל הנשים שאין אתה מקבל עליה תנחומין?" אמר להם המלך: "וכי על אשתי אני בוכה, איני בוכה אלא על בני, שכל זמן שאמו קיימת, בשעה שאני מבקש להרגו, עומדת

רש"י; 'אע"פ ששמע שמיתתו תלויה בדבר עשה בשמחה ונִמְסְרוּ" להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הן חביבין על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר? "עוד קָמַט וּסְקָלְנִי" (שמות' יז) ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו בעל כרחן. במדרש תנחומא; "וַיִּשְׁלַח אֲתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמָּטָה" (במדבר' לא ו) א"ל הקב"ה למשה: "נְקָם נְקַמְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" אתה בעצמך. והוא משלח אחרים? על שנתגדל במדין אמר: "אינו דין שאני מיצר להם שעשו בי טובה!" המשל אומר; 'באר ששתית ממנו מים אל תזרוק בו אבן'" (תנחומא' מטות' ג).

ובילקוט שמעוני; 'למה דיבר עמו בלשון עז? שהיה הקב"ה מבקש עלבונן של ישראל מיד מדין, לפיכך אמר למשה; "נְקָם נְקַמְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... אַחַר תֶּאֱסֹף אֶל עַמִּיךָ". התחיל מפיס להקב"ה על מיתתו ואינו מתפייס, אמר לפניו: "רבש"ע לי ראוי מיתה שראיתי דרכיך ומעשיך ואורחותיך?" שנאמר: "לֹא אָמוֹת כִּי אֶתְּנֶה וְאֶסְפֹּר מַעֲשֵׂי קָה" (תהלים' קיח) משיבו הקב"ה ואומר לו: "משה,

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

>>> המשך מעמ' 1

הנפש של משה רבנו לעם ישראל, עד שיותר אפילו על אלף שנים לחיות ובלבד שיראו ישראל נצחון בשונאיהם ויכבשו את מדין ואפילו לעכב קצת את מלחמת מדין כדי שעוד יחיה לא רצה אלא מיד אמר: "הקלצו". "וימקרו מאלפי ישׂראל" בעל כרחו, שלא רצו ללכת כי חביב עליהם רועה נאמן של ישראל, כך היה דרכו של רועה נאמן משה רבנו וכך צריכים להיות רועי ישראל בכל דור ודור.

ואם מנהיגי ישראל לא עושים כך; הם נענשים בעונש חמור, כמ"ש תנחומא; 'כתיב ביהושע: "פֶּאֶשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה אֶתְּהָ עֶפְדָּה" (יהושע' א ה) והיה צריך יהושע להיות ק"כ שנה כמשה רבנו ולמה נתקצרו שנותיו עשר שנים? שבשעה שאמר ליה הקב"ה למשה: "נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" ('במדבר' לא ב) אע"פ שנתבשר בשורת מות לא אמר: "מחר אני מת מה יועיל שאנכם במדין" אלא נזדרז לכל אותו ענין שנאמר: "וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה" (שם' ו) אבל יהושע לא עשה כן כשבא להלחם עם ל"א מלכים אמר: "אם אני הורגם, מיד אני מת כשם שאירע למשה רבינו" מה עשה? התחיל מאחר ומעכב במלחמתן שנאמר: "יָמִים רַבִּים עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה מִלְחָמָה" (יהושע' יא) א"ל הקב"ה: "וכך עשית?!" הריני מקצר שנותיך עשר שנים" ('מטות' ד).

ויש להתפלא; אחרי כל השתקקותו הגדולה של משה רבנו לנקום נקמת מדין כמ"ש בתנחומא; "ישמח צדיק פי קנה נקם פעמיו רחץ פדם הרשע" ('תהלים' נח) "ישמח צדיק" זה משה. "פי קנה נקם" זה נקמת מדין. "פעמיו רחץ פדם הרשע" זה בלעם. אמר משה לפנחס ולאנשים הצובאים: "יודע אני שבלעם הרשע הלך ליטול שכרו, עד שהזאב בא לצאן פרשו לו המצודה" ('מטות' ד). ואחרי שהקב"ה אמר לו: "נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" אתה בעצמך ו'מצוה בו יותר מבשלוהו' (קדושין מא). וגם זה נגד מה שהתורה למנהיג, ככתוב בפ' פנחס; "יפקד ה'... איש על העדה אשר יצא לפניהם" ('במדבר' כז טז) לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחים את חילותיהם למלחמה.

בכל זאת משה רבנו לא עשה נקמה במדין מטעם הכרת הטוב, כמ"ש חז"ל בתנחומא; 'על שנתגדל במדין אמר: "אינו דין שאני מיצר להם שעשו בי טובה" ('מטות' ג) ואע"פ שאדבר משה רבנו הציל את בת יתרו מיד הרועים והעשיר את יתרו כהן מדין שקרבו לכנפי השכינה ויותר ממה שהוא נתגדל במדין גידל את מדין ובכ"ז סוף סוף היתה לו

אכסניא במדין כשברה מצרים, הכיר טובה להם במדה מרובה כ"כ, מזה רואים גודל ענין הכרת הטוב. ('זכרון מאיר').

"והורשקם את הארץ וישקבם בה פי לכם נתתי את הארץ" ('במדבר' לג נג).

כשמגיעים ל'בין המצרים' כאילו משא כבד הוטל עלינו, כדי לקשר אותנו באורח חיינו עם העבר הרחוק זה אלפים שנה, אמנם מזכירים אנו מספר פעמים ביום את חרבן ציון וירושלים ומבקשים בתפלה ובברכת המזון; 'שיבנה בית המקדש במהרה בימינו'. אך יש להרהר; האם כל זה נכנס במערכת דאגותינו היומיומיות? האם ציפיותנו לישועה כפי אמירתנו; 'כי לישועתך קוינו כל היום'?

מספרים; שה'חפץ חיים' זצוק"ל התכוון כל היום לביאת המשיח בלימוד 'קדשים', לדעת סדר עבודתו בקודש בדיוק בתור כהן בבית המקדש. וכן בכל הנהגתו כמוכן ומזומן לקבלת פני המשיח בכל עת ובכל שעה, נראה לנו שהוא סוג אדם אחר, רחוק ממצאות החיים כי התרגלנו למצב כזה שנאמר עליו: "וַיִּפְתְּוּהוּ פְּפִיקָם וּבְלִשׁוֹנָם כִּזְבוּ לוֹ וְלָפָם לֹא כָּחוּן עָמְדוּ" ('תהלים' עח) מבקשים אנו יום יום בפנינו: 'יתגדל ויתקדש שמיא רבא... בעגלא ובזמן קריב' ובנוסח ספרד אף מוסיפים; 'ויצמח פורקניה ויקרב משיחה'.

ברגע של אמת נחשוב כמה רחוקה הבקשה כולה מהגיון לבנו ותשוקת נפשנו הרמב"ם פוסק; 'וכל מי שאינו מאמין בו (בביאת המשיח) או מי שאינו מתכה לביאתו, לא בשאר נביאים הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבנו' (רמב"ם 'מלכים' יא א). עד כמה רחוקים אנו מהרגשת החרבן וחוסר צפיה לבנין המקדש, ככה נשללת מאתנו התקוה והבטחון למלך המשיח בכל עת שיבוא ונידונים אנו ככופרים חלילה בתורה ובמשה רבנו, שהרי התורה העידה עליו שנאמר: 'נִשְׁבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ" ('דברים' לג). חיים לא לפי עדות התורה הם בגדר כפירה!

מה הם הסיבות ורשי הדברים של חוסר הרגש והתאמת תפילותנו לשיאפונתו בחיים? אין זה כי אם אי שימת לב ומחשבה לדברים הפנימיים והרגשיים. ופלא הדבר; היתכן? "ויאמר ה'... ונתתי יראתם אתי מצות אנשים מלמדה. לכן הנני יוסף להפליא את העם הגדול הפלא נפלא" ('ישעיה' כט). החטא הוא פלא, אך העונש על החטא פלא פלאים הוא, הרגל ושגרה על הכל שולטים אם כל חטאת, כמו על יראה שהיא מצוה לבבית והרגשת הנפש וכן כל מצוות הלב והרגשות הנעשות

מתוך הרגל בלי חידוש, נענשים עליהם כפלים.

הרגל עבירה מקטין את החטא במובן המרידה שהרי לא מתכונים למרוד בו, אך מכפיל את העבירה, הטומאה המטמטמת את המח והרגש ומרחיקתו מלדאוג לחטאיו ולעשות תשובה כי נעשה החטא כהיתר ('שע"ת' ג קסט). רבנו יונה מסביר; מדוע חמור 'המלבין פני הבריו ברבים' ('בבא מציעא' נח); יותר מרוצה, כי 'המלבין פני הבריו' אינו מכיר את גודל חטאו ואין נפשו מרה לו על עונו כמו רוצח, על כן רחוק הוא מתשובה. ואין לו חלק לעוה"ב, אי לזאת חטא מלומדה מטיל ספק גדול על חלקנו בעוה"ב חלילה.

הרגל מצוה מהפך את הזכויות ומעשי המצוות לעבירות, מרגיל עצמו ומשנן לעצמו יום יום מה שלימדו אותו, בלי תוספת טעם ורגש במצוה, זה נקרא; מצות אנשים, לא 'מצות אנשים מלמדה'. והייתי אומר שזה בגדר של; 'דבר ה' בְּנֵה' ('במדבר' טו לא) כי היצורים כולם נבראו לכבוד השי"ת והוא שלח ידו לעשות התמורה וההיפך, לחלל את שם קדשו בעשותו מצוות עבירות לסור מדרך זו אין מציאות ואפשרות, אלא ע"י לימוד המוסר והמאור שבו יחזירונו למוטב בע"ה. ('בית אברהם')

"פי בעיר מקלטו ישב עד מות הפקח הגדל ואחרי מות הפקח הגדל ישוב הרצח אל ארץ אשתו" ('במדבר' לה כח).

'כי אתא רב דימי אמר: "שמונה עשרה קללות קילל ישעיה את ישראל ולא נתקרה דעתו עד שאמר להם המקרא הזה: "יִרְהָבוּ הַנְּעַר בְּזָנוּן וְהַנְּקֵלָה בְּנִכְבֵּד" ('ישעיה' ג ה) ('חגיגה' יד). האמנם גרועה ומרה היא קללה זו של; "יִרְהָבוּ הַנְּעַר בְּזָנוּן" מכל הקללות הקודמות שהשמיע הנביא? האם הקללות הקודמות לא קיררו את רוחו הלוהט של הנביא, עד שנאלץ לכלות את חציו ולקלל קללה ופורענות זו, שחז"ל העריכוה לגרועה ומסוכנה יותר מכל אלו הנ"ל? האמנם חוצפתו של נער קטן נגד זקן היא שיא כל עונשי הפורעניות?

כתב המאירי ז"ל; 'רוצח שנגמר דינו ומת כהן גדול הרי זה אינו גולה, אע"פ שלא הגיעהו עונש הגלות, שמה שנחקק בדמיונו גלותו גרם לו להכנע, עד שבכניעתו נתכפר לו במיתת כהן גדול ומתוך כך הפקיעה מיתתו גלותו של זה' ('מאירי' 'מכות' יא). וכזה הוא הרעיון מלקות; 'אמר שמואל: "כפתוהו ורץ מבי"ד פטור' (שם' כג). מה הטעם?

גנזי המלך דברים הטעונים גיזה גנזי המלך דברים הטעונים גיזה

מפני שכל ענין מלקות הוא כדי שיתבזה, כמ"ש: **'וְנִקְלָה אֶחֶד לְעֵינַיִךְ'** (דברים' כה ג) והרי כבר נתבזה במה שכפתוהו וכבר נזדעזע כולו מדמיון הצער שעמד על גבו ועל לבו והרי הוא קיבל עונשו. ובהבחנה זו, היינו; בהתעמקותנו בנפשו של המעונה והניתן ליסורים, אף שלפעמים היסורים אינם מבוצעים, נבין גם כן את קללתו של ישעיה הנביא, שהנביא בתיאורו את העינויים והיסורים העלולים לבוא באחרית הימים על ישראל, מדגיש שבאותם הימים אף הנער בגיל צעיר מאד, יהיה כ"כ ספוג רוגג וצער מנסיונות ומאורעות איומים, שהוא ירהב

בנפשו להתייחס לזקן, לאדם שעברו עליו רוב השנים כתיקונן, לומר לו: "אני בחיי הצעירים ראיתי והתנסיתי בהרבה יותר זעם וסבל, מאשר אתה בכל רוב ימיך עד זקנה ושיבה". ואין הכוונה להדגיש כאן את חוצפת הנער, אלא בעיקר האימה שבדברי ישעיה הנביא, שהימים יהיו מלאי אכזבות ומרירות וגם נסים ונפלאות, עד שהקטנים והצעירים בדור הזה יהיו נעלים בנסיונותיהם על הזקנים. אם שמחובתנו לכבד את הזקנים ולא רק זקני ישראל כי אם גם זקן אשמאי וארמאי כדאמרין (קידושין' לג.), **'רבי יוחנן הוה קאי מקמי סבי דארמאי, אמר: "כמה**

הרפתקי עדו עלייהו דהני"'. ופירש"י ז"ל; **'מקראות וצרות וראו נסים הרבה ומופתים'**. כי ברוב השנים לא ימנע שלא תהיה לו הזדמנות להכיר את חסדי הבורא. ברם קרוב לימות המשיח לימות הגאולה, הנסיונות וההרפתקאות יהיו כ"כ מרובים, עד שהילד הקטן יוכל להתייחר בנידון התנסות והכרת הבורא אף על הזקן, שנה אחת מימות הנער, אפילו חודש או יום אחד, יהיו שקולים ועוד מכריעים על חיים שלמים כתיקונן של זקן. וא"כ בוודאי שמצב כזה הוא יותר קשה מכל השמונה עשר קללות שקללם ישעיה הנביא מקודם. (פרי חיים' א.) ■

איסור זמרה

מצאנו ז' טעמים שנאמרו לאיסור 'זמרא';

א. ברמב"ם (תעניות' ה יד) ובטוש"ע (או"ח' תקס ג) כתבו; משום אבילות על החורבן. **ב. ב'לבוש' וב'של"ה'** מבואר הטעם; משום שאסור לשמוח יותר מדאי בעוה"ז וגם משום אבילות החורבן. **ג. ב'ירושלמי' אמרו;** שגזרו גזרה משבטלה הסנהדרין, לפי שאין אימת הסנהדרין עלינו וחששו שישירו שירים שיש בהם דברי נבלה ('סוטה' ט יב). **והיעב"ץ ב'מור וקציעה'** למד כדברי הירושלמי. **ד. ה'מרדכי' סובר;** שהאיסור הוא משום דרכי העכו"ם (מובא בהגהות

הרמ"א על המרדכי ריש פ"ק דגיטין). **ה. ב'מאירי' משמע;** שהאיסור משום הוללות ופריצות. **ו. הרמב"ם בתשובה כתב;** שטעם האיסור ברור מאד, לפי שכח תאוה זה צריך לכבשו ולמונעו ולמשוך ברסנו ולא שיפעל ויחיה מתו (רכד). **ז. רבנו בחיי כתב כעין דברי הרמב"ם בתשובה;** 'שאסור לשמוע מיני הזמר והניגון והשתוק, שכל זה אסור מדין התורה, מפני שטבע הברש קל להתפתות בענינים אלו ומטרידים האדם מן התורה והמצוות ומלעשות הפעולות הרצויות והנבחרות' ('כד הקמח' 'ונות העין והלב'). וכן מבואר ב'חובת הלבבות' וז"ל; 'והשתדל אחר כן לאטום אינך

משמעך מה שאינך צריך לו. ופרוש ממותרי השמע כפי יכלתך ואל תאזין לשמוע מה שלא יועילך שמעו ממותרי הדברים והכזב והרכילות ולשון הרע. ופרוש ממה שיביאך להמרות האלקים ולעזוב מצוותיו; ממיני הזמר והניגון והשתוק והרינה, הטורדים אותך מן המצוות והמעשים הטובים. אבל הט' ואת תורתו, כמו שאמר החכם: **"הט אָנְךָ וְשָׁמַע דְּבָרֵי חֲכָמִים"** ('משלי' כב יז) ואמר: **"אֵין שְׁמַעַת תּוֹכַחַת חַיִּים"** ('משלי' טו לא) ('שער הפרישות'). והובא דבריו ב'ראשית חכמה' ('קדושה' ט) וכדבריו כתב השל"ה ('פרישות'). ■

מה קודם?

מעשה ביהודי שפגש במורנו הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל ובקש את ברכתו לברכה והצלחה. התענין מורנו במשפחתו של אותו אדם והתברר שבניו לומדים בבית ספר 'כללי'. חייד מורנו את חיובו הטוב והעדין ואמר: "טעות בידך אחי, החינוך שלנו הוא 'כללי'; הוא כולל את מורשת הדורות, כולל תורה ותפילה, כיבוד הורים ומידות טובות ונאות הוא כולל מקרא ומשנה, הלכות ואגדות. החינוך הוא חינוך 'פרטי' הוא; חינוך שניתק את עצמו ממורשת הדורות ופנה אל **"הַקְּבִים נְשִׁי קָב"** ('תהלים' מ ה) ומיד הרציין והחל להוכיחו באהבה: "הכיצד יכול

אדם להפקיר כך את ילדיו"? **הצטדק הלה וטען:** "החינוך שם נאה ויאה, עם 'תכניות העשרה". שאלו רבנו: "אמור נא לי, אילו היו מציעים לך בית ספר מעולה, עם חסרון קטן בלבד; שמקללים שם את אביך, היית שולח לשם את ילדיך"? **נרתע האיש וקרא:** "חלילה וחס". **שאל רבנו:** "ואם מלמדים שם לזלזל באבינו שבשמים, האב הרחמן"? **נבוך האב ולא מצא מילים, רק אמר:** "בית הספר החרדי במקום שוכן במבנה רעוע, חם שם בקיץ וקר בחורף. ואילו בבית הספר האחר ישנם תנאים נפלאים, מבנים מפוארים ומרווחים". **שוב חייד רבנו ואמר:** "טענה זו נדחתה לפני

שלשת אלפים ושלוש מאות שנה. בני גד ובני ראובן בקשו: **"גְּדֵרְת צֶאֱן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶּה וְעָרִים לְטַפְנוּ"** ('במדבר' לב טז). ומשה רבנו תיקן אותם ושינה את הסדר: **"פְּנֵנוּ לְכֶם עָרִים לְטַפְכֶם וּגְדֵרְת לְצִנְאָכֶם"** ('שם' כד). הנה כי כן, הם שמו דגש על המקנה, הגשמיים והרוחה. הטף והחינוך בא במקום השני. משא"כ משה רבנו אמר להם: **"בראש ובראשונה יש לחשוב על החינוך ומהותו, על הנוער והטף"**. שמע האיש לקול מורנו וכיום הוא רווה נחת בלי סוף, כל ילדיו קימו משפחות לתפארת בית אבותם, ברוח היהדות הנאמנה ומורשת האבות. (הרב שלום מאיר וולך שליט"א) ■

פרשת 'מטות מסעי'

"נְקָם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים

אַחַר תֹּאסֹף אֶל עַמּוּךְ"

מתי נוקמים?

כא). בעיצומה של מלחמת העולם השנייה, כשהגיעו הידיעות המחרידות על הדחיפות והגטאות, מחנות הריכוז וההשמדה, תאי הגז והכבשנים, אמר הרבי מהוסיאטין **זצ"ל**: "מצפים אנו בכל יום לתשועת ישראל, אך ישועתם אינה שלמה בלא נקמה מצריהם" (**'אהלי יעקב'** ב כג).

צדיק ואל תהי רשע' (נדה' ל:). (**'טעמי המקרא'**)

כתב ע"כ רבנו חיים ויטאל זצ"ל; **"לא יחל דברו"** מי שדבריו אינם חולין הרי; **"פְּכַל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה"** הקדוש ברוך הוא עושה וממלא את כל בקשותיו. (**'עץ הדעת טוב'**)

"איש כי ידר נדר לה'... לא יחל דברו" **פְּכַל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה"** (במדבר' לג)

'לא יעשה דבריו חולין' (רש"י) למדו מכאן רבותינו; לשמירת הלשון מכל דיבור אסור. **מעשה שהיה;** כאבים עזים תקפו אשה בעיניה והרופא מצא שהעורק הראשי התפוצץ. העין בסכנה ובכירי הרופאים חששו לנתחה מפאת הסיכון הגבוה. בקושי רב נעתר פרופסור אחד לנתח וקבע תור לניתוח. **פנתה האשה אל הרבנית קנייבסקי ע"ה לקבל ברכתה ויעצה לה הרבנית:** "תתחילי בלימוד שתי הלכות ליום בדיני שמירת הלשון, שזו סגולה נפלאה לכל דבר". שמעה החולה וקיבלה על עצמה. בהגיעה לניתוח, נפעם הרופא לגלות שהעורק נסתם מאליו, נס רפואי ממדרגה ראשונה. ברוב השתאותו נסע עם החולה אל הרבנית, לשמוע מפיה על התרופה המופלאה. **נענתה הרבנית ואמרה:** "ידוע לי אישית על מאות מקרי ישועות מופלאות בזכות הלימוד הקבוע בלכות שמירת הלשון. אבל איני רואה בכך פלא, שהרי הצדיק ממנצ'סטר זצ"ל הבטיח ישועות גלויות ללומדי הלכות שמירת הלשון, שתי הלכות ליום". (**הרב שלום מאיר וולך שליט"א**)

"והייתם נקום מה' ומישוראל" (במדבר' לב כב)

"נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים" **אחר תאסף אל עמך"** (במדבר' לא ב)

רבנו ה'אור החיים' הקדוש זצ"ל עומד על סדר הכתוב; קודם על האדם לראות לצאת ידי המקום ולהיות נקי מה', רק לאחר מכן באה הנקיות מישוראל. אבל אין הרצון למצוא חן בעיני הבריות דוחה שום איסור שבתורה חלילה. **וע"כ נאמר בתחילת התורה; "פְּרָאשִׁית פְּכָא אֱלָקִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ"** (בראשית' א א) **להשמיענו סדר הקדימויות;** קודם הענינים השמימיים, להיות מושלמים בהם ורק לאחר מכן הענינים הארציים ולא להיפך.

בפרשתנו מצטוה משה רבנו לנקום נקמת בני ישראל מאת המדינים על שהחטיאו את בני ישראל בעבודה זרה ובגילוי עריות וגרמו למגפה שהפילה עשרים וארבעה אלף מישראל. יש המתיפפים ומביעים סלידתם מהנקמה, אינם מבקשים להפרע. אנינים ויפי נפש **אך אם יפגע בהם בני אדם;** או אז יקומו ויתנערו ינקמו וינטרו ולא, איננו מוקיעים אותם תכונה טבעית היא, מוטבעת בנו ע"י בוראנו. **השאלה היא רק;** על מה נוקמים ונוטרים? **מה נגע בצפור הנפש;** פגיעה בכבוד, או בממון, או פגיעה בטוהר והחטאה בעון. **לפיכך;** הוזהרנו שלא להחליף את היוצרות. **על פגיעה אישית;** **"לא תקום נלא תטר את בני עמך"** (ויקרא' יט יח). **'עלובין ואינן עלובין, שומעין חרפתן ואינן משיבין... עליהן הכתוב אומר:** **"וְאֵתְּכִיּוּ קְצָאת הַשָּׁמַיִם בְּגִבְרַתוֹ"** (שופטים' ה לא) (**'שבת'** פח:). **ו'כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר:** **"נִשְׂא עֹון וְעֹבֵר עַל פְּשָׁע"** (מיכה' ז יח) **למי נושא עון? למי שעובר על פשע'** (ראש השנה' יז). אבל המצרים לישראל אויבי ה' הם, לנפשותינו הם מתנכלים ואת הקשר לבוראנו מבקשים הם לנתק עליהם **יאמרו דברי המדרש;** **'בנפשי אנא רשוי. ברם במצותה דבריי, לית אנא יכיל ולא רשוי'** (פי; בעניני רשאי אני למחול, בעניני בוראי אני יכול ואיני רשאי למחול) (**'אסת"ר'** ב ד). **עליהם אמר דוד:** **"הֲלוֹא מִשְׁנֵאֲיָהּ ה' אֲשַׁנָּא וּבִתְקוּמָיָהּ אֶתְקוּטְט. תְּכַלִּית שְׁנֵאֲהָ שְׁנֵאֲתַיִם לְאוֹיְבֵיִם הָיוּ לִי"** (תהלים' קלט

ימים לזהטים אלו הם ימי ה'חופש הגדול'. הם לזהטים בגלל מזג האוויר ולזהטים ג"כ מסיבה נוספת; למעלה ממליון ילדים נמצאים בחופשה. **'הבטלה מביאה לידי כל גופי עברות'** (מסילת ישרים' יא). **למדונו רבותינו; 'הבטלה מביאה לידי שעמום'** (כתובות' נט:) והשעמום עלול להביא חלילה למעשים שאח"כ מצטערים עליהם, ח"ו. לכן, יש להשגיח בשבע עינים על הליכות בנינו ובנותינו היקרים, לראות עם מי הם מתחברים, לאן הם הולכים והיכן הם מבלים. בני נוער יוצאים לטוילים, למסעות. להכיר את ארצנו הנפלאה, ליהנות, לשאוף אויר צה ומבריא, **אבל הבה נזכיר את הפסוק הפותח את פרשתנו; 'אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְיָתָם בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן"** (במדבר' לג א). **שואלים המפרשים;** האם לא ידענו

שאל הגאון רבי מיימון בן עטר זצ"ל מדוע הדגיש הכתוב; 'איש כי ידר נדר לה' והלא אין הנדר דוקא לה', אלא לדוחקו של האדם, או לעצמו ולחפצו? **אלא בא הכתוב ללמדנו;** כי טוב לו לאדם שלא ידור ואם נדר שיפר את נדרו כדין (נדרים' כב). **רק לדבר אחד טוב לידור;** לקיים את המצוות כמו שאמר דוד המלך **ע"ה:** **"נִשְׁבַּעְתִּי וְנֶאֱקָמָה לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה"** (תהלים' קיט קו). **וזהו שנאמר:** **"איש כי ידר נדר לה"** **לדבר מצוה;** **"לא יחל דברו"** **נדריו הקדש מצוה לקיימן ולא ישאל עליהם'** (שו"ע' יו"ד' רג ג) **אלא יזדרז לקיימו, כנאמר:** **"פְּכַל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה"**. **ומכל שכן שיש לו לקיים את השבועה שהשביעוהו בלידתו; 'תהי**

אך כאשר המלך נוסע בדרך קרוב הוא לכל הרוצה לבוא אליו. ועד"ז; ימי בין המצרים שהם בבחינה זו שהמלך בדרך וזה הזמן המסוגל להתקרב להשי"ת. ('עבודת ישראל' מסעי, בשם ה'מגיד ממעזריטש)

אהבת הבן

באהבת האב לבנו יש ג' אפנים; יש האהבה כפשוטה; בשעה שהבן קרוב אליו ונמצא במחיצתו והאב משתעשע עמו באהבתו. ויותר מזה היא האהבה; כאשר הבן מצוי הרחק מאביו ואינו יכול להתראות עמו, שאז האב מתגעגע אליו מאד וככל שהוא רחוק יותר הגעגועים חזקים יותר. ויש עוד בחינת אהבה העולה על כלנה; בשעה שהבן חולה אנוש וצריכים לעשות לו ניתוח קשה להציל את חייו והאב הוא הרופא המנתח שצריך לחתוך בבשרו. שאמנם מצד אחד; הוא יודע שעליו להציל את חייו בנו בנייתו זה, אך מאידך; לבו נקרע בקרבו כשהוא צריך לחתוך בבשר בנו שסובל בינתים יסורים קשים ומרים ובפנימיות הלב מתעוררת אז האהבה החזקה ביותר. וכענין זה יש באהבת הקב"ה לישראל; שהיא אהבה עזה וגדולה בלי גבול ובלי סוף. כמו שכתוב; "אֶהְבֶּתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה'" (מלאכי א ב). הרי דוקא בזמן החרבן והפורענות, התעוררה גדול אהבת ה' לישראל באופן מיוחד... בעצם חרבן בית המקדש היה בחינת ניתוח קשה על כל חטאיהם של ישראל ('נתיבות שלום' 'במדבר' קצו, לאדמו"ר מסלונים זצ"ל) ■

"כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֵא כְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ כְּאֵשׁ וְטָהַר אֶדְ בְּמִי נִדְהָ יִתְחַטָּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא כְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמִים" (במדבר' לא כג)

רבתינו דרשו: "זאת תורת החטאת" ('ויקרא' ו יח) "וזאת תורת האשם" ('ויקרא' ז א) כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם' ('מנחות' קי.). פירוש; שאף בזמן הזה שאין לנו מזבח וקרבתו, עכ"ז מי שיעסוק בלימוד פרשת הקרבן יחשב לו כאילו הקריב את הקרבן ממש ויתכפר עונו. והנה, כל זה יתכן רק בעבירות כאלו שבזמן שבית המקדש היה קיים היו מקריבים עליהם קרבן ומתכפרים, אך מה יעשה אדם שחטא בחטא שאין עליו קרבן, כגון; לשון הרע, שקר...? נראה; שהכפרה של אותו אדם היא; לשוב בתשובה שלמה מעומק הלב ומרוב צער לשפוך דמעות כמים על חטאיו ומי דמעותיו כמו שרוחצים את כתמי נפשו "נָשַׁב וְנָפְא לֹ"ז" ('ישעיה' ו י). ('אדרת אליהו' לרבנו יוסף חיים מבגדד זצ"ל)

"כָּל רִדְפֶיךָ הַשְׂיִיגֶנָה בֵּין הַמְצָרִים" ('איכה' א ג)

כל הרודף להשיג את השי"ת ולהתקרב אליו יתברך; מסוגל להשיג זאת בימי בין המצרים. על דרך משל; למלך, שכאשר הוא נמצא בארמונו ובתוך היכלו קשה מאד להגיע אליו, שלא כל איש ראוי ומורשה לבוא לפני המלך,

שמשה ואהרן עמדו בראש העם? אלא באה התורה להדגיש; המסע הוא נהדר אם בראשו עומד בר סמכא, אם משה ואהרן מלוים אותו ופוקחים עליו עין. אם מישהו מבוגר, אחראי ומוסמך מפקח עליו, אזי יש ערובה שמסעיהם יהיו; "עַל פִּי ה'" ('שם' ב) שיהיה זה מסע נופש חיובי ולא טיול התפרקות בלתי מרוסן. (הרב שלום מאיר וולך שליט"א)

"וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ וְיִשְׁכַּתֶּם בָּהּ" ('במדבר' לג נג)

'וצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו, כי תחילת עונינו שנקבעה לנו בכיה לדורות יען מאסנו בה שנאמר; "נִימְאַסוּ בְּאָרֶץ סְמֵדָה" ('תהלים' קו כד) ובפדיון נפשנו מהרה יגלה כתיב; "כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבֹנֶיךָ וְאֶת עֲפָרָה יַחֲנֹנּוּ" ('שם' קב טו). ושם נאמר; "אֶתְּהַ תְּקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן" ('שם' יד). ולפיכך; היו האמוראים מנשקים עפרותיה ואבניה בבואם אליה... וכתב רמב"ן במנין תרי"ג; 'מצות ישיבת א"י כל עת ורגע שהאדם בא"י הוא מקיים המצוה זו. וידוע שעיקר שכר המצוה על השמחה הגדולה בה כדכתיב; "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה" ('דברים' כח מז). אם כן צריך היושב בארץ ישראל להיות שמח תדיר במצותו התדירה באהבתו אותה'... (רבנו אלעזר אזכרי זצ"ל, 'תרי"ג' נט)

מוכן מיד

כמה שנים יעברו וכמה צרות יבואו, עד שתזדמן שוב שעת הכושר ותבוא הגאולה. מרעישים הדברים, אבל יותר מכל מחייבים הם לחשבון נפש. שכן, כולנו רוצים בגאולה, מבקשים אותה ומייחלים לה. אבל אם יבוא המשיח בזה הרגע ויאמר: "בואו". יהיה לכל אחד מ'משהו' להפרד ממנו, לסיים איזה עסק, לגמור איזה עבודה ולא זו הדרך. יש להיות נכונים לעזוב הכל ולעלות אל הר בית ה', כי; "וּפְתָאם יָבֹא אֶל הַיְכָלוֹ הָאֵדוֹן אֲשֶׁר אָתָם מְבַקְשִׁים" (מלאכי ג א). (הרב שלום מאיר וולך שליט"א) ■

אל תלמידיו ושאלם: "רצונכם שנעלה כולנו לירושלים בזה הרגע בקפיצת הדרך ונקבל בה פני שבת?" נבוכו התלמידים ואמרו: "אכן כן, אבל בני משפחותינו ידאגו כשלא נשוב לקדש על היין, נשוב לצפת ונודיעם, נפרד מהם לשלום ונתלוה אל רבנו". ספק האר"י כפיו בצער וקרא: "אבוי, שלא היתה לנו הזכות להגאל, היתה כעת שעת כושר נדירה לגאולה ואילו הייתם משיבים לי פה אחד בחזרה ובשמחה כי מוכנים אתם לעלות ירושלימה בלי תנאי, היתה באה הגאולה. עתה הוחמצה השעה ומי יודע

ביום ה' מנחם אב חל יום פטירתו של האר"י ז"ל, רבי יצחק לוריא זיע"א, אשר הורשה מן השמים לנסח את עיקריה של חכמת הנסתר עד לפרטי פרטיה. ועל סמך הידיעות השטחיות שהנחילנו, ניתנה האפשרות לקדושים אשר בארץ לפלס דרכם בנתיבות ים הקבלה ולהבין מעט מזהרו של ה'זוהר הקדוש' ומדרשי חז"ל. פעם, ביום ששי בין השמשות, יצא האר"י הקדוש עם תלמידיו המובחרים שומעי לקחו, לקבל פני שבת המלכה בחקל תפוחין אשר מחוץ לצפת. לפתע פנה

'פרי חיים'

מרבנו מרן בעל 'אילת השחר' שליט"א

גן עדן או גיהנום?

מספר רבינו: "כי פעם הקשה לו בעל 'משמר הלוי' זכרונו לברכה על מה שאמרו; 'דבגן עדן יושב כל אחד בחופה, אך יש אש בחופה מזה **'וכל אחד ואחד נכזה מחופתו של חברו'** (בבא בתרא' עה). וקשה: "איזה גן עדן הוא זה? הרי זה גיהנום ממש! והרבה שנים היה רבינו עומד בקושיה זו עד שמצא את דברי הגר"א שכתב; **'שכל הלומד לשמה אז יש לו המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם ויהיה לו; 'אִשֶׁת חַיִל עֹשֶׂת בְּעֵלָה'** (משלי' יב) אבל כאשר אינו לומד לשמה רק ע"מ לקבל פרס יש לו חופה בג"ע אך הוא נכזה מחופתו של חברו' (משלי' יב ח).

ישיבה 'תיכונית' הס מלהזכיר!

סיפר לרבינו הגאון רבי ברוך שפירא שליט"א: "מעשה שהיה לפני כמה עשרות שנים במשפחת תלמידי חכמים שהלכו לגור בעיר חילונית כדי להקים שם ישיבה לתפארת ובאה הרבנית ע"ה למרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שהיא דואגת; "מה יהי עם חינוך הילדים?" אמר לה המשגיח: "אל תדאגי

היות ואתם הולכים לשם שמים לא ינזקו ילדיכם". ולאחר כמה חדשים כשראתה היאך הרחובות מלאים בפריצות וחילולי שבת, באה שוב למשגיח בבכיות: "מה יהי עם הילדים?" ואמר לה המשגיח: "הבטחתי לך שלא יקרה נזק!" ולאחר תקופה כשהיה בנה הבכור בכתה ח' והיה בכתתו ילד שהתחיל לדבר שרוצה ללכת לישיבה תיכונית, באה שוב לפני רבי הצ'קל ושאלה: "מה יהיה?" אמר לה המשגיח; "תוציאי את בנך מיד מהתלמוד תורה הזה!!" ולאחר תקופה שבת ופריצות... לא הניאו אותו והיה בטוח שלא יקרה כלום, אבל כשיש חשש של השפעה ח"ו ללכת לישיבה תיכונית, אין תקומה! וצריך מיד לברוח... ונהנה רבינו מאד מהסיפור.

לגדל זקן

בתקופה האחרונה נשאל רבינו מכמה וכמה בני ישיבה: "אם במקום שכל הבחורים בישיבה בו הוא לומד אינם מגדלים את זקנם, ראוי שיעשה כמותם או לא?" ולכולם השיב רבינו: "שלא להתחשב בזה כלל". רק היו כמה נוסחאות. יש שאמר לו: **'מוטב לאדם שיקרא שוטה כל ימיו ואל יהיה רשע**

שעה אחת לפני המקום' (עדות' ה ו) ויש שענה חריף יותר: "האם כשכולם אוכלים חזיר גם אתה תאכל עמהם!?" ולאחד ענה בהאי לישנא: "אף אחד לא הפסיד מזה שגידל זקן"... ובימי הספירה שלאחר ל"ד בעומר, דלדעת המחבר מותר בתספורת, שאל א' מהנהגים כהמחבר: "אם יגלח זקנו היות ונמצא בישיבה שרובם נוהגים שלא להסתפר עד ימי הגבלה?" השיב רבינו: "ממ"נ לא טוב, אם מגלח במכונה הרי יש חשש לאו דאורייתא וגם אם מגלח עם משחה זה לא חלק, היות ויש אומרים שיש בזה משום; **'לא ילְפֹשׁ'**"... (דברים' כב ה)

וכידוע מה שמביא רבינו מהחזו"א שאמר: "דאין צריך דוקא זקן ארוך, אלא שישאיר מעט שיער שיהא ניכר שאינו מגולח לגמרי" (ובהיות רבינו בארה"ב לפני שנים, טרח להדגים בדיוק לבחור אחד כמה צריך להשאיר). וכנגד הטענה שיש אומרים זהו כיוהרא שמחשיב את עצמו כמושלם... אמר רבינו בהזדמנות: "דבכל זאת עדיף שיגדל זקן וזה שומר קצת על האדם ברוחניות". – ואומר רבינו: "כי מה שנהגו פעם בישיבות לגלח, כי לא היה ידוע האיסור". ■

להתרחק מאד

הגה"צ הרב מתתיהו סלומון זצ"ל משגיח בליקווד כתב; 'אמשול לכם משל; הלא שתיית היין מותרת וגם טוב הוא מדה ראויה וכמו שכתוב: 'נַזְנֵן יִשְׂמַח לִבָּב אָנוּשׁ' (תהלים' קד טו). ובכמה מקומות גם מצוה לשתות יין וגם שותים היין עם הכשר מהודר למהדרין מן המהדרין. וכבר הביא רבנו בחיי; **'כי מעיקרי גנות השכרות הוא בלבול השכל. ונעשה מחיצה בין השכל ושאר כחות הגוף'** (שמיני'). גם בנדון דידן; צריכים אנו לעמוד ולדון על חידוש זה שנתחדש בעולם, שהניגונים והפצתם נעשה כסם המשכר ומאבד את כל הדעת. וממש כשכרות היין, נעשה מחיצה בין השכל ושאר כחות הגוף, כי רוב מחברי השירים בזמננו כל כונתם לעשות חיל ולפתות שומעיהם למשוך את

לכם ולתפוס את מהם ולמלא כל עולמם בקולות שלהם. ובכל מיני הסתה הם יוצרים כמיהת העם למין הזמר שלהם כדי שישתו הקהל בצמא את שיריהם עד כדי שכרות ממש; **'וּשְׁכַרְתָּ נְלֵא מִיָּיִן'** (ישעיה' נא כא). ונעשה הפצת השירים בעולם ע"י המכשירים למיניהם כמגיפה המתפשטת ועד לכתלי בית המדרש הגיעה. וזה ודאי סכנה גדולה היא לבני תורה אשר צריכים לברוח ממנה כבורח מן האש. כי אף שיש הרבה טובה בשירה ובזמרה במקומה הראוי ובמדה מספקת, אבל מהשמיעה הבלתי מוגבלת מתבלבל המח לגמרי. וממש בכל עת ובכל שעה מצלצלים הקולות באזניו והרבה פעמים מזמרם גם בפיו. וכמוכן, לאומות העולם אין בזה רעה, אבל לאיש ישראל הזקוק ללמוד תורה בדעה

בין המיצרים

ואפילו בסעודת מצוה' (דעת הגר"ש וואזנר שליט"א בקובץ 'מבית לוי') מטייפ ומכל מיני מכשירי הקלטה ■ וכן אין לשמוע שירים ומנגינות למיניהם' (שו"ת 'אגרות משה' א קסו)

נס תחית המתים

תחיית המתים של אמנון יצחק כמעט ה"י רגעים

גם בשפות:

אנגלית,

רוסית,

ספרדית,

צרפתית

ניתן להשיג במשרדי 'שופר' טל: 03-6777779

רכישה בכמות של למעלה מ-100 דיסקים ב-5 ש"ח לדיסק בלבד!
רכישה בכמות של למעלה מ-500 דיסקים ב-2 ש"ח לדיסק בלבד!

החלה החלוקה הינם של 100,000 דיסקים 'היה יהיה' ברחבי הארץ בעיצומה תודה לכל התורמים

חדש!!! ב'שופר'

דיסקים חדשים ב-5 ש"ח בלבד! ניתן להעביר רצועות MP3 לנגנים רח' מתת'יהו 10 בני ברק 03-6777779 בין השעות 08:00-18:00

היכל התרבות יום ראשון ג' אב 22/07/2012

כניסה חופשית פתיחת שערים ב-20:00 תחילת התוכנית ב-20:30

קריית ארבע

אולמי קווין סיטי מצדה 5 יום שני ד' אב 23/07/2012

כניסה חופשית פתיחת שערים ב-20:00 תחילת התוכנית ב-20:30

אזור

מתנ"ס גרמנוב גיבורי החיל 1 יום שלישי ה' אב 24/07/2012

כניסה 10 שקל פתיחת שערים ב-20:00 תחילת התוכנית ב-20:30

יבנה

מתנ"ס ברקוביץ מעלה יצחק 4 יום רביעי ו' אב 25/07/2012

כניסה 10 שקל פתיחת שערים ב-20:00 תחילת התוכנית ב-20:30

נצרת עלית

ההרצאות מאובטחות

© כל הזכויות שמורות לארגון "שופר"

שידור חי באתר 'שופר' WWW.SHOFAR.TV

מבצע סיום הש"ס תוך שנה אחת

'אורחות צדיקים' שער התורה

'ואמרינן; 'כי הא דריש לקיש הוא מסדר מתניתה ארבעין זמנין.. (תענית' ת.) וכן עשו כולם בימי חכמי התלמוד שעיך למודם היה חזרה. ואמרינן; 'רב אשי הוא יתיב קמיה דרב כהנא, נגה ולא אתו רבנן. אמר ליה: "מה טעם לא אתו רבנן?" אמר ליה: "דילמא טרידי בסעודת פורים?" אמר ליה: "ולא הוא אפשר למיכלה מאורתא?" אמר ליה: "לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא: "סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, מאי טעמא?" "מי משתה נשמחה" (אסתר' ט כב) כתיב". אמר ליה: "אמר רבא הכי?" אמר ליה: "אין!" תנא מיניה ארבעין זמנין ודמי ליה כמאן דמונה בכיסיה' (מגילה' ז:).

ועתה ראה; זה היה דבר קל מאד ואפילו הכי היה חוזר אותו כמה פעמים ועכשיו אין שום אדם שיהיה חוזר דבר כזה יותר מפעם אחת או שתי פעמים ויש ראיות גדולות ברורות בכמה מקומות בתלמוד, שהיו כולם רגילים בחזרה ולכל אחד היה לו סכום מנין כך וכך פרקים ליום וכשהיו טרודים ביום אז היו פורעים בלילה וכל שלשים יום היו חוזרים לתלמוד וכזה הענין היו לומדים גם כן בצרפת, עד שהגיעו למעלות רבות ולידיעה גדולה ולא הוצרכו לספרים פוסקים כי היו יודעים המצוות מתוך התלמוד והתוספות. אבל מיום שנתגרשו מצרפת נתמעט הלמוד מאד מאד.

ועוד בדור הזה נשתכחה התורה, מחמת כי הלומדים הללו סבורים לעשות כמו הראשונים להחזיק בפלפולים, אך אינם דומים לחכמי צרפת כלל וכלל! הלא לבם היה פתוח כאולם ותורתם היתה אומנתם והיו ממיתים עצמם עליה יומם ולילה, לכן השיגו וידעו בפלפולם. אבל עכשיו אינם יודעים כן, אלא מבבלים זה את זה ומבטלים רוב היום ועוסקים באותו לימוד כחצי יום והלימוד שלהם עראי דעראי והביטול קבע. אבל בימי חכמי התלמוד הלכו ללמוד עשר שנים ויותר והיה לימודם גדול בקביעות, שאם היה אחד מתעטש; 'לא היו אומרים: "אסותא" מפני ביטול בית המדרש' (ברכות' ג.) מזה הענין יש לדעת רוב קביעותם.

ואמרינן; 'רב יוסף בריה דרבא, שדריה אבוה לבי רב לקמיה דרב יוסף, פסקו ליה שית שנין, כי הוא תלת שנין מטא מעלי יומא דכיפורה, אמר: "איזיל ואחזי לאנשי ביתי". שמע אבוה שקל מנא ונפק לאפיה, אמר ליה: "זוגתך נזכרת?" איכא דאמרי אמר ליה: "יונתך נזכרת?" איטרוד לא מר איפסיק ולא מר איפסיק' (כתובות' סג.) ראה והבן זה הענין, כמה היו דבוקים בתורה! על כן זכו לרוח הקודש וכן בארץ צרפת היו עוסקים בעסק גדול וזמן רב והיו יושבים במקום אחד ללמוד כל התלמוד והיו חוזרים תמיד ולא פסקה תורה מפיהם והיו עושים כמו מעשי הראשונים, כדאמרינן; 'לעולם ליגרס אינש ואף על גב דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר' (עבודה זרה' יט.) ואמרינן; 'מעיקרא ליגרס אינש והדר ליסבר' (שבת' סג.).

וכל זה אינם עושים עתה, כי כל אחד רוצה ללמוד תוספות וכל הידושים והידושים קודם שידע צורת התלמוד, אם כן איך יצליחו, כיון שעושה להיפך ממה שאמרו חכמי התלמוד? כי כל מה שנאמר בתלמוד הכל אמת ואין להשיב עליו, או לשנותו ולא להוסיף ולא לגרוע. ועל כן מרוב טורח הלמוד, העיון והפלפול, רבים פורשים מן הלמוד מרוב טורח השמועות והדקדוק שאומר על פה, כי אומרים: "מה נוכל להבין סברות מבחוק? הלואי שהיינו יודעים מה שבתוך הספרים!" ואם היו לומדים בקביעות יומם ולילה, אז היו לומדים והיו בקיאים בתלמוד והיו מתאווים ללמוד, כי היה להם לב להבין בקל והיה אדם בא ללמוד לעולם; 'נים ולא נים תיר ולא תיר' (תענית' יב.) והיו מוסיפים בכך יראת שמים שלמה וגם היו מתרבים התלמידים והיו עוסקים תמיד בתורה. אבל עתה, מרוב טורח השמועות, נעשית עליהם ההלכה כמשא כבד ולא יוכלו עוד להביט בה ומתוך כך עוסקים בשגעון ובליצנות ומבלבלים ומבטלים ועוסקים במיני תחבולות ואין להם יראת שמים.

ואמרו בפרק השוכר את הפועלים; 'רבי זירא יתיב בתענית ארבעים יום דלישתכח מיניה תלמודא דבבלי כי היכי דלא ניטרדיה' (בבא מציעא' פה. ועיין רש"י) ואמרו; 'נכשל אדם בעבירה אחת ונתחייב מיתה לשמים, מה יעשה ויחיה? אם היה רגיל לקרנות דף אחד - יקרא שני דפים או לשנות פרק פעם אחת - ישנה פעמים, או ללמוד פרק אחד - ילמוד שני פרקים' (ויקרא רבה' כה א.) אלמא רוב גירסא עיקר, כי אם היה הפלפול עיקר, לצעוק ולהרים קול חצי יום בדיבור אחד, אז היה לו לומר; 'אם מתחילה היה רגיל להקשות קושיא אחת - יקשה שתי קושיות'.

ובפרק 'האיש מקדש' אמרינן (קידושין' נב.); 'כשמת רבי מאיר אמר רבי יהודה: אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן שקנתנים הם!' וכל זה שלא היה רוצה להתבטל מגרסתו, כי רבי מאיר היה חריף, ולא עמדו חבריו על סוף דעתו (עירובין' יג ב, ג א.) ועוד התם (עירובין' ג.) 'אמר רבי יוחנן: "לבן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סדקית". ואמר אביי: "כסיכתא בגודא לגמרא". ואמר רבא: "ואנן כאצבע בקירא לסברא". ואמר רב אשי: "ואנן כאצבע בבירא לשכחה". ועכשיו אנן עניי הדעת אין אנו יכולין לומר; "כאצבע" כי אם "כאבן שיש" לגמרא ולסברא'.

והא דאמר בפרק 'במה מדליקין' (שבת' לא.); 'אמר רבא: "בשעה שמכניסין אדם לדין שואלין אותו: נשאת ונתת באמונה? פלפלת בהכמה?" משמע שצריך אדם לפלפל, זהו לימוד הגמרא, שמקשינן משניות על הברייתות ומתריצין להו. אז נמי, על ידי עסק והגיון בתורה תמיד נותן דעתו לדקדק ומוצא טעמו. אבל לישב כל היום לפטפט, פשיטא שלא לעשות כן! וכן עתה, רוב הלומדים מודים בעצמם שאין לומדים כהוגן, ויודעים שאינם לומדים בדרך הישרה, כי מרוב טורח הפטפוטים שהם מפטפטים הם מתבטלים לגמרי, ולא ישיגו ללמוד לא תורה ולא נביאים ולא כתובים ולא אגדות ולא מדרשים ולא שום חכמה, מחמת רוב תחבולות שלהם.

ודרשו רבותינו (אבות דרבי נתן' פכ"ד) על פסוק זה (משלי' כד ל א); 'על שָׁזָה אִישׁ עֵצֶל עֵבְרָתִי וְעַל פְּקֻם אָדָם חֶסֶר לֵב: וְהִנֵּה עֹלָה בְּלֹו קַמְשׁוֹנִים פֶּסֶו פְּנִי חַרְלִים וְגִדְרֹ אֶבְנֵי וְגִרְסָה' (משלי' כד) מי שאינו מחזיר תלמודו, מתחילה משכח ראשי פרקים, סוף מחליף דברי חכמים, סוף שאומר על טמא טהור ועל טהור טמא, והרי הוא מחריב את העולם! אלמא, מי שאינו חוזר לא יוכל להורות כדן, אלא טועה ברוב ההוראות. ואמרינן (מדרש משלי י א); 'אמר רבי ישמעאל: "בוא וראה! כמה קשה יום הדין, שעתידי הקדוש ברוך הוא לדון כל העולם כולו בעמק יהושפט, וכיון שתלמיד חכם בא לפניו, אומר לו: 'כלום עסקת בתורה?' אמר לו: 'הן!' אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'הואיל והודית לפני, אמור לי: מה קרית? ומה שנית? ומה שמעת בישיבה?' מכאן אמרו: 'כל מה שקרא אדם יהא תפוס בידו, שלא תשיגהו בושה וכלימה ליום הדין' "